

ANDREI MUREȘANU –

VIZIONARUL UNITĂȚII NOASTRE NAȚIONALE

Prin Andrei Mureșanu, cel mai însemnat poet liric al Transilvaniei până la Coșbuc, se statornicește o coordonată fundamentală a poeziei ardelen: *mesianismul*, caracterul profetic sau puterea vizionară, trăsătură artistică regășibilă apoi în poezia transilvană la majoritatea poezilor, de la G. Coșbuc până la Ioan Alexandru. Poetul vizionar „este un om angajat în istorie cu credința că existența are un sens și lumea înaintea spre o finalitate luminoasă. Vizionar este poetul care nădăjduie în ciuda tuturor catastrofelor și necazurilor ce cad peste omenire, el nădăjduie și intră în această luptă de zi cu zi pentru a aboli răul și minciuna, nepăsarea și scârba, ura și necinstea”. Poezii transilvăneni numesc de la început această putere vizionară *mesianism*, înțelegând prin el „atitudinea profetică și de exaltare în îndeplinirea unei misiuni prin sacrificiu”.

Desăvârșirea unității naționale a însemnat pentru neamul românesc împlinirea unei aspirații multiseculare. 1 Decembrie 1918 este, după expresia lui Ion Chinezu, „cea mai însemnată zi din întreaga istorie a poporului românesc de la venirea legiunilor romane pe pământul Daciei și până astăzi. 1 Decembrie 1918 e însăși finalitatea românească realizată, e sinteza tuturor eforturilor noastre de o mie de ani, e plebiscitul care însumează nu numai adeviziunile unei generații, ci a tuturor aceluia care ne-au precedat și care, nădăjduind și crezând în această zi ne-au pregătit-o pe tainicele drumuri ale sângelui, ale graiului și ale datinilor”.

Cuvintele criticului de la „Gând românesc” oferă o sugestie rodnică pentru o lectură nouă a poeziei lui Andrei Mureșanu din perspectiva aspirației și viziunii asupra unității naționale – motiv ce revine frecvent în scrisul său.

Ca și Ion Budai-Deleanu care, în *Cântul X* din *Țiganiada*, utilizează o alegorie evidentă cu cele trei fete de împărat pentru a sublinia starea mai vitregă a Transilvaniei, Andrei Mureșanu vorbește despre „Orfana din munți” (=Transilvania), anticipând ca idee și viziune acest topos din poezia lui Goga. Poetul folosește monologul liric:

„Nu este dar în lume
Ființă cum sunt eu
Un suflet fără nume
Uitat de Dumnezeu:
Răpus de o durere
Ce-l roade în ascuns
Lipsit de mângâiere
În starea ce-a ajuns”. (*Orfana din munți*)

Participant la marea adunare de pe Câmpia Libertății din 3/15 mai 1848, poetul a fost profund impresionat de discursul înflăcărat al lui Bărnăuțiu, de hotărârea nestrămutată a mulțimii adunate: „Noi vrem să ne unim cu Țara!”. Se afirmă chiar că poetul ar fi depus jurământul pe Câmpia Libertății, în care ideea libertății și unității naționale sunt pregnant subliniate: „Ca român voi susține totdeauna națiunea română pe calea dreaptă și legiuită, și o voi apăra cu toate puterile, în contra oricărui atac și asupra; nu voi lucra niciodată în contra drepturilor și a intereselor națiunii române, ci voi ține și voi apăra legea și limba noastră română, precum și libertatea, egalitatea și frățietatea; pe aceste principii voi respecta toate națiunile ardelen, pofind egală respectare de la dânsle. Nu voi încerca să asupresc pe nimenea, dar nici nu voi suferi să ne asuprească nimeni; voi conlucra după putință la desființarea iobăgiei, la emanciparea industriei și a comerțului, la păzirea dreptății, la înaintarea binelui umanității, al națiunii române și al patriei noastre”. *Poezia 15 Mai 1848*, ecou liric al acestei mărețe zile, exprimă entuziasmul patriotic la imaginea vie și emoționantă a unirii între „frații de-un sânge”:

„Măreață-i serbarea când frații de-un sânge
Se leagă-ntre sine, prin viu jurământ
A nu lăsa pradă și nici a se-nfrânge
Mărirea străbună și dreptul cuvânt.
De azi libertatea ș-amoarea frățescă
În pieptul națiunei române vor fi,
Încât strănepotul, știind s-o mărească
Prin faptele sale, etern va-nflori.”

Imperativul social din *Răsunet* – „Deșteaptă-te, române!”, este clamat în numele aceluiași idealuri de libertate și unitate națională. Tot un „ecou” al Adunării de la Blaj este oda anonimă *La frații mei români*, semnată „Un filoromân”. Și prin vocabular („Românilor de sânge, Români de bărbăție”) și prin frecvența invocațiilor retorice, dar mai ales prin energiile îndemnuri la unitate națională, poezia sugerează paternitatea lui Andrei Mureșanu:

„Uniți-vă, c-o mamă avem noi împreună
Și-a noastră mamă-i Roma!, o nume glorios
Noi suntem frați de sânge, și soarta ni-i comună
Să alungăm tiranii cu jugul urâcios”.

Perspectiva unității naționale este aceeași ca și în *Un răsunet*, când se adresa „românilor din patru unghiuri”:

„...Intinde românia pe-al patriei altar
O mână de frăție. Vai! cât e de frumoasă
A noastră țară scumpă pe-nținsul ei hotar”.

În favoarea paternității lui Andrei Mureșanu mai pledează și faptul că între pseudonimele poetului întâlnim și semnătura „Un român”.

Conștiința unității naționale capătă acum, în anii Revoluției, un caracter programatic, invocarea stăruitoare a trecutului eroic, făcută în spiritul romantismului, având o dublă finalitate: noua națiune își descoperă în trecut drepturile pe care prezentul i le refuză și, în al doilea rând, pentru a demonstra unitatea națională ca factor vital în existența și propășirea națiunii:

„Priviți mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți
Cu brațele armate, cu focu vostru-n vine,
Viață-n libertate, sau moarte strigă toți”.

(*Un răsunset*)

Sau:

„Lucit-a odată a voastră virtute,
Români de sub poala acestor Carpați,

În focuri mărețe, din timpuri trecute,
Când, strânși în unire, ca lei vă luptați!”
(*O dimineață pe Surul*)

În aceeași poezie evocă nostalgic vremile când „Ca frații d-un sânge trăia între tine / Români d-atuncea...”, pentru ca în oda funebă ce preamărește pe martirii români din 1848 – 1849 să aibă viziunea unirii spiritelor lui Iancu, Buteanu și Dobra cu ale lui Mircea, Mihai Viteazul, Ștefan cel Mare „Sub care românia scăpată de-apăsare / Putea cu drept să zică, c-a reînviat din nou”. Mihai Viteazul este figura istorică cea mai des invocată pentru „pohta ce a pohtit” – unitatea națională – ce a rămas deziderat istoric permanent. De aceea într-o odă de circumstanță închinată domnitorului Gheorghe Bibescu, Viteazul este văzut în ipostaza de „mântuitor al neamului”.

„Veniră timpuri grele, certări pentru păcate;
Păgânii te-mpilară, pământ prea fericit;
În jug gemeau românii, ființe dezarmate,
Când pe Mihai Eroul de el i-a mântuit!
Știa Mihai să frângă dușmanul cât de tare,
Știa să-și mute piatra departe de Carpați...”

În legătură directă cu domnitorul unității naționale apare *imaginea mamei văduvite* („O mamă văduvită de la Mihai cel Mare / Pretinde de la fiii-și azi mână d-ajutori”), metaforă sugestivă pentru țara ce tânjește după unitatea națională și prezentă în multe poezii: *Un răsunset*, *Glasul unui român*, *Un devotament familiei Hurmuzachi* ș.a. Imaginea „mamei văduvite” sugerează asociația cu *Cântarea României*, poezia lui Andrei Mureșanu mai având comun cu celebrul poem în proză motivul eremitului (al pustnicului), paralelismele acestea inspirând chiar o nouă ipoteză asupra operei, în care „contribuția cărturarilor ardeleni, nu numai la publicare, ci și la elaborarea primelor variante ale motivului *Cântării* se impune a fi luată în considerație”. Și în primul rând a lui Andrei Mureșanu, care înțelegând istoria ca o „magistra vitae”, nu ocolește istorioarele morale, fablele ce evidențiază importanța unității naționale. *Anul 1855*, poezie îndatorată întrucâtva modelului oferit de Grigore Alexandrescu, stăruie asupra povestirii moralizatoare cu tatăl ce-și îndeamnă fiii să rupă snopul de nuiele strâns legat și apoi una câte una, concluzionând:

„Trecutul nost'arată citind în istorie
Că astă-nvățătură sau nu o am știut
Sau alte interese și oarba sumeție
Răpindu-ne de minte, încet o am pierdut”.

În consecință, *neunirea* apare întotdeauna în circumstanțe poetice imprecative. Apostrofele adresate Milcovului amintesc de poezia lui Iancu Văcărescu:

„Zăresc colo departe un râu ce-a frânt unirea
La fiii unei mame, ce soarta-i asupra,
O, Milcov, râu de patimi, ce neagră ți-e numirea
Când aflu c-a ta undă pe frați îi despărți.”

În poezia *Un răsunset* este înfierată de asemenea „oarba neunire la Milcov și Carpați”. Ca și la Goga, decăderea prezentului este urmarea unui destin vitreg, a unei istorii virofoase, așa cum sugerează poetul reliefând distanța între strălucirea Romei de odinioară și starea românilor de la mijlocul veacului trecut. Lipsește interogația eminesciană plină de sarcasm, „căci urmașii Romei” au decăzut nu din vina unor politicieni perfizi și lacomi ci „prin a veșniciei fatale măiestrii”:

„În stânga departe e râul cel mare,
Prin care o mamă se taie de fi,
Ma, [dar] nu din răință sau neascultare
Ci prin a veșniciei fatale măiestrii”.

S-a remarcat timbrul de alarmă al versului lui Andrei Mureșanu, evident în formula unor imperative sociale – *jurământ*:

„Dar noi pătrunși la suflet de sânta libertate
Jurăm că vom da mâna, să fim pururea frați”.

Ultimatouri și avertismente:

„E ora cea din urmă când patria ne cheamă,
Să punem la o parte oricare alte griji
Și ascultând suspinul ce-l varsă o dulce mamă
Să ne lăsăm de ure, de certe și intrigi”.

Este o direcție stilistică pe care o va prelua mai târziu poezia lui G. Coșbuc, O. Goga, Aron Cotruș, Mihai Beniuc.

Frecvența cuvântului *românime* cu sensul de popor român sau națiune română este explicabilă prin același deziderat al unității naționale, enunțat uneori în ton fabulistic, didacticist ca în poema *O dimineată pe Surul*:

„Învață din asta și tu românime
A strânge la pieptu-ți pe dulcii tăi frați
Și-a pune la cale ca a ta tinerime
Să fie-nfrățită ca pinii-n Carpați”.

Ca un adevărat poet vizionar, Andrei Mureșanu are momente când disperă că lumea este nedreaptă, că s-a abătut de la eroism și echilibru, este îngrijorat de viitorul patriei, pe care încearcă să-l descifreze prin numeroase interogații retorice. În poezia *Anul 1855*, ca și Gr. Alexandrescu, animat de nobile sentimente altruiste, poetul este îngrijorat de amenințările ce plutesc deasupra Patriei:

„Sunt nori încă pe ceruri și nori ce varsă gheață,
Orcane, ce-amenință pierirea unui stat;
Scăpa-va România în pace cu viață?
Atârnă de la ceruri, curagi și simț curat”.

Voind să depășească rolul unei „Casandre mute”, a unui rău prevestitor, poetul își exprimă convingerea că în înflorirea Patriei un rol hotărâtor îl are cultivarea virtuților patriotice și cetățenești. Tonul este evident profetic:

„Cădea-va ca frunza astuta [vicleană] trădare
Mărirea deșartă și luxul pompos ;
Atunci Românie veni-vei în stare
A ști și tu alege ce-i bun și frumos”.

„Eremitul din Carpați”, cum îi plăcea să se ipostazieze la modul romantic, mărturisește că are „plăcerea a fi un privitor / La tot ce se întâmplă prin urbi, cetăți și sate / Prin casă și-n afară la-ntregul nost' popor”, și împrumutând un motiv folcloric, al dorinței de reînviere după un anumit timp de la moarte, exprimă aceeași îngrijorare pentru viitorul națiunii:

„Dorire-aș după moarte
Să-nviu la zece ani,
Și-atunci să văd ce soarte
Au frații mei romani”.
(*Dorul meu*)

Anticipând pe Coșbuc, declară într-o mărturisire directă, gravă și îndurerată că n-ar putea supraviețui unei catastrofe naționale. Ipoteza este îndepărtată cu groază din gândul poetului:

„Iar dacă-un caz fatale ar da vot de pierire
Ștergând din cartea vieții pe-acest prea blând popor,
Atunci în astă lume neavând vreo mulțămire
Aci pe-o stâncă rece doresc ca să și mor”.

Ideea unității naționale, fundamentală în programul politic al pașoptiștilor, capătă în poezia lui Andrei Mureșanu, bardul revoluției transilvane de la 1848, aură profetică, vizionară.

